

УДК 92.925

Криськов А.А., д. і. н., проф.; Блавіцький М.Я.; Криськова Л.П.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
Україна

ЮРІЙ ГРИВНЯК – ДОСЛІДНИК БІОГРАФІЇ ІВАНА ПУЛЮЯ

Анотація. Матеріал тез присвячено дослідженню сторінок біографії Юрія Гривняка - автора монографії про Івана Пулюя, яку було опубліковано 1971 року у Лондоні завдяки фінансовій підтримці Союзу українців у Великій Британії. Автором було використано ряд фото та архівних матеріалів, отриманих від О. Пулюя. На жаль, творчість і життєвий шлях Ю. Гривняка є маловідомими в Україні, а доля зібраних ним джерел потребує фахового дослідження.

Ключові слова: Іван Пулюй, Юрій Гривняк, Чехословаччина, біографія, дослідження.

Kryskov A.A., Dr., Prof.; Blavitskyi M.Y.; Kryskova L.P.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

YURIY HRYVNIAC AS A RESEARCHER OF THE BIOGRAPHY OF IVAN PULUJ

Abstract. These theses are devoted to the study of the pages of Yuriy Hryvniak's biography. He was the author of a monograph dedicated to the study of the life and activities of the famous Ukrainian scientist and public figure Ivan Puluj. The author used a number of photos and archival materials received from O. Puluj. Unfortunately, the creativity and life path of Y. Hryvniak is little known in Ukraine, and the fate of the sources collected by him requires professional research.

Key words: Ivan Puluj, Yuriy Hryvniak, Czechoslovakia, biography, research

Серед випускників філософського факультету Українського Вільного Університету останніх років його перебування у Празі особливо відзначився автор оригінальних українознавчих досліджень Юрій Гривняк (1912-1992). Він залишився працювати у Празі і створив, незважаючи на перешкоди, чимало наукових праць з проблем україністики та історії чесько-українських взаємин. У 1971 р. ним опубліковано єдину власну монографію, присвячену «...профілю життя й діяльності великого українського науковця і дослідника» Івана Пулюя.

Юрій Гривняк народився 30 травня 1912 р. у Великому Березному (нині – смт Великий Березний) на Закарпатті. Навчався у Торгівельній академії у Мукачевому, у 1935 р. закінчив учительську семінарію в Ужгороді та був направлений учителем у с. Кібляри. Тут він заснував

осередок товариства «Просвіта» та театральний гурток. З 1937 р. перебував у званні офіцера на військовій службі у чехо-словацькій армії, але після розпаду Чехо-Словаччини повернувся на Закарпаття і з 1938 р. працював вчителем у с. Глибоке, і, за його словами, виступав за приєднання Закарпаття до срср. Під час угорської окупації регіону у 1939 р. був ув'язнений до концтабору Вор'юлопош, звідки втік до Братислави, згодом – до Праги. Тут у 1940-1945 рр. навчався на філософському факультеті Українського Вільного Університету і працював в українському видавництві «Пробоем». Був учасником антифашистського підпілля та учасником Празького повстання (травень 1945 р.).

Після закінчення Другої світової війни у травні 1945 р. очолив Національний комітет Закарпатських українців (НКЗУ), який виник на базі підпільної організації «Совітська військова організація», котра діяла в роки окупації у Празі. Основним завданням НКЗУ було сприяння поверненню «окремих осіб додому», - тобто повернення вихідців із Закарпаття до цього регіону, подальша доля якого ще не була остаточно вирішена. У червні цього ж року НКЗУ перейменували у Комітет громадян Закарпатської України (КГЗУ) і радянське окупаційне командування визнало його єдиною легальною організацією українців на Чеських землях, а також спадкоємцем всіх українських організацій, які діяли у Чехо-Словаччині до 1945 р.

Зазначимо, що у 1945 р. у Празі було арештовано і примусово депортовано цілий ряд діячів Карпатської України та ОУН. Одного з перших ще 15 травня 1945 р. арештували і депортували до Лефортівської в'язниці А. Волошина. Ю. Гривняк, як свідчить М. Мушинка, кілька разів попереджав Волошина про можливість арешту і просив емігрувати, але останній відмовився. Згодом така ж доля чекала С. Клочурака, Ю. Перевузника, М. Долиная, В. Бірчака та багатьох інших. Проте, КГЗУ вдалося врятувати від примусової депортації проф. І. Панькевича.

Після комуністичного перевороту у ЧСР Ю. Гривняка було репресовано, а по звільненні – заборонено займатися науковою та викладацькою роботою. Тому він змушений був працювати робітником, але одночасно переклав чеською цілий ряд опер М. Лисенка та С. Гулака-Артемівського. Після придушення Празької весни 1968 р. у Ю. Гривняка було конфісковано чимало рукописів та архівних матеріалів, які стосувалися діяльності І. Пулюя.

Відсутність джерельної бази не дає нам можливості з'ясувати, яким чином Ю. Гривняку вдалося передати рукопис монографії про І. Пулюя в Об'єднане Королівство, у якому, завдяки фінансовій підтримці Союзу українців Великої Британії, у 1971 р. його було опубліковано під назвою «Проф., Др. Іван Пулюй – винахідник проміння «Х»». На сьогодні з цією

книгою у цифровому форматі можна ознайомитися на сайті електронної бібліотеки diaporiana.org.ua.

Вивчення біографії та доробку Юрія Гривняка ще очікує свого дослідника, адже відомо, що цілий ряд монографій автора, присвячених українським державним діячам і науковцям, історії української церкви на Закарпатті, українським пам'яткам у Чехії, зберігся.

Джерела та література

1. Віднянський С.В. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехо-Словаччині: Український Вільний Університет (1921-1945). Київ, 1994. 83 с.

2. Худіш П.М. Закарпаття в контексті чехословацько-радянських відносин (1944-1948): дис. ... канд. істор. наук : 07.00.01. Ужгород, 2016. 255 с.

3. Гривняк Юрій. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://www.esu.com.ua/article-27074> (дата звернення: 30 січня 2025 р.).

4. Гривняк Ю. Проф. д-р Іван Пулюй – винахідник проміння “Х”. Профіль життя й діяльності великого українського науковця та дослідника. Електронна бібліотека. URL: <https://diasporiana.org.ua/?s=%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD+%D0%9F%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B9> (дата звернення: 30 січня 2025 р.).

УДК 621.32

Лазарюк В. В., к. т. н., доц.; Куземко Н. А., к. т. н., доц.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОСВІТЛЮВАЛЬНІ ВАКУУМНІ ЕЛЕКТРОЛАМПИ З НИТКАМИ РОЗЖАРЕННЯ ІВАНА ПУЛЮЯ

Анотація. У тезах доповіді розглянуто результати роботи Івана Пулюя над створенням освітлювальних приладів, зокрема над лампою розжарення. Приведено технологічні особливості виготовлення та механізм руйнування лампи з ниткою розжарення, які дозволили промисловцям удосконалити існуючі лампи та значно збільшити їх ресурс роботи.

Ключові слова: Іван Пулюй, електротехніка, електрична лампа, нитка розжарення.

Lazaryuk V. V., Ph.D., Assoc. Prof.; Kuzemko N. A. Ph.D., Assoc. Prof.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

VACUUM LIGHTING LAMPS WITH INCANDESCENT FILAMENTS BY IVAN PULUJ